

Wstęp

Pierwsze źródła pisane donoszące o istnieniu osad w obecnych granicach administracyjnych Gminy Polska Cerekiew, pochodzą z XIII w. Wzmiankowano wtedy kilka miejscowości: Witośławice, Polska Cerekiew, Zakrzów, Wronin i Grzędzin. W XIV-XV wieku osadnictwo na terenie gminy utrwała się poprzez lokowanie kolejnych wsi: Jaborowic, Dzielawy, Ciężkowic, Ligoty Małej, Łańca, zaś na w XVIII – XIX wieku powstają: Mierzęcín, Koza, Połowa.

We wczesnym Średniowieczu pojawiają się pierwsze „okolnice”, czyli osady, w których zabudowania tworzyły zwarty pierścień wokół okrągłego palcu lub stawu. Miały one charakter obronny, zwarta zabudowa zabezpieczała dostęp do wsi od strony pola, a jedyną drogę zamykano na noc bramą. Na terenie gminy jedynie Zakrzów posiada genetyczny układ „owalnicy”. Bardzo nietypową zabudowę posiada Grzędzin, który jest wsią placową. Siedlisko wsi miało pierwotnie układ okrągłego placu, wokół którego skupione były zagrody. Zabudowa sytuowana była po zewnętrznej stronie dróg zamykających się w układzie trójkątnym. W ten sposób powstał ponownie wewnętrzny plac, który został ponownie zabudowany. „Ulicówki” były wsiami o zwartej zabudowie po obu stronach prostej drogi, zamykane na noc znajdującymi się na końcach wsi bramami. Taki układ genetyczny przedstawia kilka miejscowości: Witośławice, Ligota Mała, czy Jaborowice. Od XIII wieku zakładano „łańcuchówki”, a także folwarki rycerskie i sołtysie. We wsi znajdowała się czasem karczma, przy niej zwykle browar i słodownia, zazwyczaj był także młyn wodny albo wiatrak oraz inne urządzenia przemysłowe (kuźnia, folusz, olejarnie). Zakładano także stawy rybne i sadzawki. Trwały ślad w krajobrazie osadniczym wsi śląskiej pozostawił etap folwarczno-pańszczyźniany, który realizowano na dwa sposoby: poprzez zakładanie nowych jednostek osadniczych, czyli wsi folwarcznych, które powstawały na gruntach opuszczonych przez chłopów oraz na karczowanych i zasiedlanych terenów leśnych, na tzw. surowym korzeniu. Istniejące folwarki powiększano kosztem ziemi chłopskiej, charakterystyczne więc dla wielu wsi było występowanie okazałych zabudowań w obrębie starych wsi. W efekcie zagęszczania się zabudowy, przedłużania wsi, oraz powstawania nowych przysiółków, doszło do przekształcenia się niektórych wsi w skupione osiedla wieloulucowe, czyli wielodrożnice, ten typ reprezentuje Polska Cerekiew. Ostatni typ to „rzędówki” (Połowa, Koza, Mierzęcín), których układ charakteryzował się równomiernie rozmieszczonymi zagrodami, usytuowanymi w pewnych odległościach od siebie, po jednej stronie drogi. Lukę pomiędzy zabudowaniami wypełniały pola uprawne.

Do XVIII wieku na całym Śląsku, zarówno w miastach, jak i na wsiach, przeważała architektura drewniana, budynków mieszkalnych, gospodarczych, oraz sakralnych, przeważnie o konstrukcji wieńcowo-zrębowej oraz szkieletowo-ryglowej. Od końca XVIII wieku rozpowszechniły się na wsi śląskiej inne formy budownictwa – drewniano-gliniane (ryglowe) i murowane. Budynki murowane pojawiają się na wsi pod koniec XIX i na początku XX wieku na skutek nakazów władz pruskich ograniczających możliwość wznoszenia budynków zrębowych, a także ze względu na intensywną rozbudowę i przebudowy wsi śląskiej. Powstawały więc domy murowane, z bogatym wystrojem ściany frontowej, najczęściej szczytowe, nawiązując do wzorów prowincjonalnej architektury barokowej i klasycystycznej. Zdobiono je wykonanymi z tynku różnego rodzaju pilastrami, gzymsami, plastycznym obramowaniem okien i drzwi oraz wnęk szczytowych. Szczyt wieńczono falistą linią i umieszczano na nich motywy geometryczne. W tym okresie poprawiły się warunki materialne ludności wsi, a także upowszechniły się nowe wzory i wymagania życiowe, co spowodowało duży ruch budowlany. Charakterystyczne było umieszczanie pod szczytem figurki, drewnianej lub z gipsu, przedstawiającej jakiegoś świętego, na tych terenach był to często św. Florian (chronił przed pożarami) lub św. Jan Nepomucen. Z tego okresu przetrwało sporo budynków, zwłaszcza mieszkalnych, większość z nich wpisana jest obecnie do ewidencji zabytków.

I. Cel i podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Polska Cerekiew

Tezy krajowego programu ochrony zabytków

Ważnym elementem polityki kulturalnej państwa jest ochrona i konserwacja zabytków. Zabytki zarówno materialne, jak i niematerialne są elementami kultury, które kształtują nasze otoczenie. Głównym zadaniem polityki Państwa w dziedzinie ich ochrony jest stworzenie konkretnych mechanizmów porządkujących tę strefę, dostosowujących ją do warunków gospodarki rynkowej, zarówno na drodze korekt przepisów prawnych, jak i zmian kompetencji i zasad działań instytucji ochrony zabytków. Ważne będą też zmiany strategii i organizacji ochrony zabytków. Działania te powinny zapewnić pełną ochronę wypracowanego w kraju dorobku intelektualnego i praktyk odnoszących się do bezpośredniej ochrony zabytków przy równoczesnym wskazaniu możliwości i zakresu adaptacji w kraju zasad funkcjonowania ochrony zabytków w zjednoczonej Europie. Ustawowym obowiązkiem Ministra Kultury jest opracowanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Ma on określać cele i kierunki działań organów i jednostek administracji publicznej oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.

Strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków

W opracowanym przez Ministerstwo Kultury Narodowej Programie Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004 – 2013”, służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013, określono nową politykę działań wobec dziedzictwa kulturowego.

Dziedzictwo kulturowe stanowi przedmiot ochrony, ale także potencjał, który powinien zostać umiejętnie wykorzystany w procesie przemian społeczno-gospodarczych, co z kolei daje zasobom dziedzictwa gwarancje skutecznej ochrony. W krajach wysoko rozwiniętych ochrona dziedzictwa stała się ważnym instrumentem rozwoju regionalnego i wpływa na stały wzrost rynku pracy. W programie uznano, że ochrona dziedzictwa kulturowego powinna także oznaczać mądre zarządzanie zmieniającą się funkcją obiektów zabytkowych i zmieniającym się ich potencjałem. Pamiętać należy również, iż obecnie dziedzictwo kulturowe jest także produktem rynkowym.

Podkreśla się przy tym konieczność uwzględniania kwestii tożsamości, indywidualnej tradycji i rodzimości poszczególnych kultur, co da gwarancję równouprawnienia zabytków, w tym np. dziedzictwa mniejszości narodowych i religijnych.

W interesie społecznym leży ograniczenie prawa własności, co pozwoli na lepszą ochronę zabytków, jednocześnie państwo musi stworzyć system pomocy kompensujący dodatkowe obowiązki nałożone na właścicieli zabytków. W związku z tym niezbędne jest dokonanie zmiany prawno-finansowych aspektów ochrony zabytków w kraju, a istniejący system ulg podatkowych powinien ulec rozszerzeniu. Istotne dla ochrony zabytków jest również utworzenie systemu ochrony zasobów kulturowych w oparciu o mechanizm Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków.

Zgodnie z konstytucyjnymi zasadami decentralizacji, w obecnie obowiązującej ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zastosowano regułę przekazywania niektórych zadań ochrony dóbr kultury jednostkom samorządu terytorialnego, a w szczególności gminom.

Ustawowo zagwarantowany czynny udział służb konserwatorskich w konstruowaniu opracowań planistycznych wymaga rezerwowania środków finansowych w celu zapewnienia możliwości opracowywania różnorodnych specjalistycznych ekspertyz bezpośrednio przydatnych dla treści studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin. Niezbędne jest także dokonanie zmian dotyczących usamodzielnienia służb konserwatorskich w województwach i podporządkowanie ich bezpośrednio Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Kulturowego.

Strategicznym celem Narodowego Programu Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013” jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych. Celami częściowymi programu są:

- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,

- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego,
- rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,
- tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej,
- zabezpieczenie zabytków przed nielegalnym wywozem za granicę.

W programie zwrócono także uwagę na turystykę, wykorzystującą w dużym stopniu środowisko kulturowe, stanowi jednak dla tych obiektów, zwłaszcza dla historycznych miast, zarówno szansę jak i zagrożenie. Rozwój turystyki może stać się ważnym mechanizmem rozwoju wielu ośrodków i skutecznym instrumentem ochrony dziedzictwa kulturowego, ale wymaga to zintegrowanego podejścia do zagadnień ochronnych, funkcji miejskich i rynku. Turystyka jest obecnie postrzegana przez władze samorządowe jako jeden z istotnych czynników rozwoju ekonomicznego. Jednak trzeba mieć na względzie, że szybkość i selektywność konsumpcji turystycznej stanowi zasadnicze zagrożenie dla dziedzictwa kulturowego. Przy tym, w okresie globalizacji, lokalność zyskuje na wartości i znaczeniu, również w wymiarze rynkowym.

Gwarancją skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie wolnorynkowym jest umiejętne powiązanie dziedzictwa ze sferą gospodarczą. Oznacza to konieczność znalezienia kompromisu pomiędzy kanonami ochrony a wymogami ekonomii – jedynie skuteczna strategia zarządzania umożliwia skuteczną ochronę zabytkowego obszaru.

Krajowe uwarunkowania ustawowe i instytucjonalne funkcjonowania ochrony dóbr kultury

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się w szeregu obowiązujących ustaw, w tym w:

- ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568),
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 i Nr 115, poz. 1229 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079, Nr 100, poz. 1085, Nr 110, poz. 1189 i Nr 145, poz. 1623 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2000 r. Nr 46, poz. 543 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 8, poz. 717),
- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2000 r. Nr 106, poz. 1126, Nr 109, poz. 1157 i Nr 120, poz. 1268 z późn. zm.).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5 poz. 24 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1396 i Nr 241, poz. 2074).

Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami ma na celu poprawę stanu zachowania gminnych zasobów kulturowych. Środkiem prowadzącym do jego realizacji jest ustalenie w programie uwarunkowań dotyczących finansowania i organizacji działań ochronnych wobec środowiska kulturowego oraz edukacyjnych i wychowawczych wobec społeczności. Spodziewanym efektem będzie, poza poprawą stanu środowiska kulturowego, stworzenie atrakcyjnego produktu turystycznego, przy możliwie najlepszym wykorzystaniu zasobów kultury, rozwój

przedsiębiorczości oraz uwrażliwienie mieszkańców gminy na potrzeby związane z utrzymaniem i ochroną zasobów kulturowych.

Art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 163, poz. 1568) stanowi, że:

„w krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.”

Podobny zakres powinno mieć opracowanie sporządzane w skali gminy.

Cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami określone zostały w art. 87 ust. 2 ww. ustawy. W myśl tego przepisu gminny program opieki nad zabytkami ma na celu w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Polska Cerekiew stanowią:

1. Rozstrzygnięcia ustawowe:
  - art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.),
  - art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 163, poz. 1568). Artykuł ten stanowi, że:
    - wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami,
    - gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
    - gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
    - z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wójt sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.
2. Uchwały Rady Gminy Polska Cerekiew
  - uchwała Nr VI/58/2003 Rady Gminy w Polskiej Cerekwi z 27 czerwca 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego północno-zachodniej części wsi Zakrzów,
  - uchwała Nr VI/59/2003 Rady Gminy w Polskiej Cerekwi z dnia 27 czerwca 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zespołu wsi Polska Cerekiew - Ciężkowice,
  - uchwała Nr XXVI/219/2006 Rady Gminy w Polskiej Cerekwi z dnia 2 marca 2006 r. w sprawie zmiany nr 1 miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zespołu wsi Polska Cerekiew – Ciężkowice - wieś Polska Cerekiew ul. Raciborska – tereny usługowe,
  - uchwała Nr XXVI/220/2006 Rady Gminy w Polskiej Cerekwi z dnia 2 marca 2006 r. w sprawie zmiany nr 2 miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zespołu wsi Polska Cerekiew – Ciężkowice wieś Polska Cerekiew ul. Ciepłodolska – tereny produkcyjno – składowe,
  - uchwała Nr XVI/136/2000 Rady Gminy w Polskiej Cerekwi z dnia 27 grudnia 2000 r. w sprawie uchwalenia „Strategii rozwoju Gminy Polska Cerekiew na lata 2000 – 2015”,

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Polska Cerekiew – uchwała Rady Gminy Nr XXVIII/172 z 9 czerwca 1998 r.
- 3. Gminna Ewidencja Zabytków zaktualizowana w 2006 roku.

Przedmiot ochrony

W myśl ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 163, poz. 1568), ochronie podlegają:

1. Zabytki nieruchome:
  - a) krajobrazy kulturowe,
  - b) układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane,
  - c) dzieła architektury i budownictwa,
  - d) dzieła budownictwa obronnego,
  - e) obiekty techniki, zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe,
  - f) cmentarze,
  - g) parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,
  - h) miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
2. Zabytki ruchome
  - a) dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
  - b) kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
  - c) numizmaty i pamiątki historyczne, zwłaszcza militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery,
  - d) wytwory techniki, zwłaszcza urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej, charakterystyczne dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentujące poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
  - e) materiały biblioteczne, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,
  - f) instrumenty muzyczne,
  - g) wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne,
  - h) przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
3. Zabytki archeologiczne
  - a) pozostałości terenowe pradziejowych i historycznych form osadnictwa,
  - b) cmentarzyska,
  - c) kurhany,
  - d) relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
4. Nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Umieszczony w rozdziale drugim, tejże ustawy, art. 7 stanowi, że formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenia parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

II. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Polska Cerekiew

Wykaz zabytków nieruchomych

Ciężkowice	Kapliczka murowana, pocz. XX w
	Pałac mur., ok. XIX w.
	Park naturalistyczny, 2 poł. XX w.
	Dom i restauracja mur., XIX/XX w., ul. Fabryczna 31
	Dom mieszkalny mur., k. XIX w., ul. Szkolna 14
	Dom mieszkalny mur., k. XIX w., ul. Szkolna 16

Dzielawy Kapliczka murowana, k. XIX w., ul. Kolejowa 34
Kapliczka mur., ok. 1880 r.
Dom mieszkalny, k. XIX w., ul. Kolejowa 26,
Dom mieszkalny mur, 1849 r., 1909, ul. Kolejowa 46,
Dom mieszkalny, 1865 r., ul. Kolejowa 52,
Dom mieszkalny, mur., k. XIX w., ul. Kolejowa 72,

Grzędzin Kościół paraf. p.w. Piotra i Pawła, mur., 1875 r./ wieża 1935 r.
Kapliczka mur., ok.1880 r., ul. Polna 33
Kapliczka mur., pocz. XX w.
Kaplica cmentarna mur., k. XIX w.
Cmentarz rzymsk.-katol., mur., k. XIX w.
Cmentarz przykościelny
Dom parafialny, mur., k. XIX w., ul. Polna 1
Dom mieszkalny, mur., k. XIX w, ul. Kościelna 1
Dom mieszkalny, mur., k. XIX w., ul. Kościelna 11
Dom mieszkalny, mur., k. XIX w., ul. Polna 7
Dom mieszkalny, mur., k. XIX w., ul. Raciborska 15
Dom mieszkalny, mur., pocz. XX w.1911, ul. Raciborska 29
Dom mieszkalny, mur., k. XIX w., ul. Raciborska 30
Dom mieszkalny, mur., Pocz. XX w.1912, ul. Raciborska 55

Jaborowice Kaplica mur., 1801 r.
Dom mieszkalny mur., pocz. XX w., Nr 14
Dom mieszkalny, mur., k. XIX w.1898 r., Nr 32
Dom mieszkalny, mur., ok. pol. XIX w., 1902r, Nr 45
Dom mieszkalny, mur., ok. 1880 r., Nr 54
Dom mieszkalny, mur., k. XIX w., Nr 61
Dom mieszkalny, mur., 1886 r., Nr 12

Koza Kapliczka murowana, k. XIX w.
Dom mieszkalny mur., pocz. XX w., Nr 3
Dom mieszkalny mur., 1886 r., Nr 12

Ligota Mała Kaplica mur., k. XIX w.
Kapliczka mur., k. XIX w.
Dom mieszkalny, mur., pocz. XX w., Nr 32/36,
Dom mieszkalny mur., ok. 1880, Nr 47

Łaniec Kapliczka mur., k. XIX w.
Kapliczka mur., k. XIX w.
Dom mieszkalny, mur., k. XIX w., ul. Raciborska 6
Dom mieszkalny, mur., ok. 1880 r., ul. Raciborska 19
Dom mieszkalny, mur., 1888 r., ul. Raciborska 30

Mierzęcin Kapliczka mur., k. XIX w.

Polska Kościół paraf. p.w. Wniebowzięcia NMP, mur., 1617, 1763, 1945-51

Cerekiew Cmentarz przykościelny
Cmentarz rzymsko-katol.
Ogrodzenie z bramką kościoła paraf, mur., XVIII w.
Kapliczka murowana, k. XIX w.
Ruiny zamku, mur., 1617, 1894 r.
Wieża bramna zamku, mur., XVII w.
Pozostałości parku krajobrazowego/zamek, XIX w
Dom mieszkalny, mur., lata 20-te XX w., ul. Kozielska 3,
Dom mieszkalny/obecnie plebania, mur., k. XIX w., ul. Ligonía 1
Dom mieszkalny, mur., k. XIX w., ul. Ligonía 13
Dom mieszkalny, mur., k. XIX., ul. Ligonía 17
Dom mieszkalny, mur., 1909 r., ul. Miarki 6
Dom mieszkalny, mur., ok. 1880 r., ul. Miarki 14
Dom mieszkalny, mur., 1913 r., ul. Miarki 23
Dom mieszkalny, mur., k. XIX w, ul. Miarki 27
Poczta mur., k. XIX w., ul. Pocztowa 4

	Dom mieszkalny, mur., pocz. XX w., Rynek 4
	Dom mieszkalny, mur., pocz. XX w., Rynek 6
	Dom mieszkalny, mur., pocz. XX w., Rynek 14
	Dom mieszkalny, mur., pocz. XX w., Rynek 16
	Dom mieszkalny, mur., 1905 r., 1917, ul. Zamkowa 21
	Dom mieszkalny, mur., ok. 1880 r., ul. Zamkowa 4
	Wodociągowa wieża ciśnień mur., włas. PKP, 1911
Połowa	Dom mieszkalny, mur., 1900 r., Nr 23
Witostawice	Kapliczka murowana, k. XIX w.
	Dom mieszkalny, mur., pocz. XX w., ul. Kozielska 22
	Dom mieszkalny, mur., pocz. XX w. 1891, ul. Kozielska 58
	Dom mieszkalny, mur., k. XIX w., ul. Kozielska 39
Wronin	Kapliczka murowana, pocz. XX w.
	Dom mieszkalny, mur., pocz. XX w., ul. Głubczycka 10
	Dom mieszkalny, mur., ok. poł. XIX w., ul. Głubczycka 13
	Dom mieszkalny, mur., 1905 r., ul. Głubczycka 24
	Dom mieszkalny, mur., k. XIX w., ul. Głubczycka 71
	Dom mieszkalny, mur., 1909, ul. Głubczycka 75
Zakrzów	Kościół paraf. p.w. św. Mikołaja, mur., 1831, 1895 r
	Plebania, mur., k. XIX w.
	Kapliczka murowana, ok. 1805 r.
	Kapliczka murowana , ok. poł. XX w.
	Cmentarz przykościelny
	Cmentarz rzymsko-katol., k. XIX w
	Dom przedpogrzebowy mur., k. XIX w
	Pałac neobarokowy mur., XIX/XX w.
	Park krajobrazowy/pałac, XIX/XX w.
	Dwór, mur., 1814, 1956 r.
	Dom mieszkalny, mur., ok. 1880 r., ul. Chopina 3
	Dom mieszkalny, mur., 1899 r., ul. Chopina 34
	Dom mieszkalny, mur., k. XIX w., ul. Chopina 38
	Dom mieszkalny, mur., ok. 1880 r., ul. Chopina 76
	Dom mieszkalny, mur., k. XIX w., ul. Chopina 87
	Dom mieszkalny, mur., ok. 1880 r., ul. Chopina 99
	Dom mieszkalny, mur., 1859 r., ul. Chopina 106
	Dom mieszkalny, mur., ok. 1880 r., ul. Chopina 112
	Dom mieszkalny, mur., 1875 r., ul. Chopina 114

Najcenniejsze zabytki wpisano do rejestru zabytków. Są to:

- Park pałacowy w Ciężkowicach – nr rej. 172/88 z 25.03.1988 r.,
- Kościół paraf. p.w. Wniebowzięcia NMP w Polskiej Cerekwi – 126/54 z 8.09.1954 r.,
- Zespół zamkowy w Polskiej Cerekwi (ruiny zamku i pozostałości parku) – 686/63 z 16.10.1963, 323/58 z 10.03.1958 oraz 177/88 z 14.07.1988 r.,
- Kościół paraf. p.w. św. Mikołaja – 1207/66 z 14.03.1966 r.,
- Zespół pałacowy w Zakrzowie (pałac neobarokowy, park, dwór) – 2022/77 z 14.01.1977, 163/88 z 12.02.1988 oraz 1986/72 z 7.12.1972 r.

Zabytki ruchome

Najcenniejsze obiekty ruchome wpisywane są do rejestru zabytków na mocy decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Zabytki ruchome stanowią z reguły wyposażenie kościołów, w tym wypadku chodzi o kościoły w dwóch miejscowościach gminy – Polskiej Cerekwi (Ks.B.t.III-581/72 z 11.05.1972; Ks.B.t.I-75/1-4/05 z 08.08.2005) i Grzędzinie (Ks.B.t.III-629/1-31/75 z 15.05.1975). Oprócz tego w Polskiej Cerekwi znajdują się kamienne rzeźby: św. Jana Nepomucena, stojąca w parku zamkowym przy drodze do Raciborza, św. Barbary i św. Floriana w bramie muru okalającego kościół w Polskiej Cerekwi oraz Krzyż na postumencie przed bramą kościoła.

Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy znajduje się 196 stanowisk archeologicznych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków. Są to przede wszystkim ślady osadnictwa i punkty osadnicze. Kilkadziesiąt stanowisk ma niezidentyfikowaną lokalizację, są to stanowiska, o których istnieniu wiadomo z niemieckich źródeł międzywojennych. Pierwsi ludzie pojawili się na terenie Gminy Polska Cerekiew ok. 8000-4500 lat p.n.e. w środkowej i młodszej epoce kamienia. Położenie stanowisk, przede wszystkim osad i punktów osadniczych, świadczy o tym, że pierwsze osadnictwo koncentrowało się głównie w dolinie jedynego ciek wodnego w gminie, czy też w sąsiednich suchych dolinach, na urodzajnych ziemiach terenów podgórskich (południowa część terenów gminy – okolice Wronina, Łańca i Grzędzina). Znaczna ilość śladów pierwszego osadnictwa pochodzi z młodszej epoki kamienia - neolitu, co związane jest z przemianami, jakie zachodziły wówczas w kulturze ludzkiej. Dawne sposoby zdobywania pożywienia (zbieractwo, łowiectwo), ustąpiły miejsca gospodarce wytwórczej, głównie rolnictwu i hodowli zwierząt. Na terenach gminy znajdują się również znaleziska archeologiczne pochodzące z późniejszych epok: brązu, okresu halsztackiego, okresu wpływów rzymskich i średniowiecza

Krajobraz kulturowy

Gmina Polska Cerekiew charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu, na którą składa się obniżenie Kotliny Raciborskiej obejmujące środkowo-północną część gminy oraz teren podgórski Płaskowyżu Głubczyckiego. Teren gminy położony jest w dorzeczu Odry, jego jedynymi większymi ciekami wodnymi jest Potok Cisek – bezpośredni dopływ Odry oraz potok Wrońska Woda, który jest lewobrzeżnym dopływem tego pierwszego. Wzdłuż zachodniej granicy przepływa niewielki bezimienny ciek, będący prawobrzeżnym dopływem potoku Olszówka.

Na terenie gminy znajdują się użytki ekologiczne, objęte ochroną w myśl ustawy o ochronie przyrody z dn. 16.10.91, czyli zbiorowiska szuwarowe i łąkowe, a także łąki wilgotne z zakrzewieniem. Użytki ekologiczne roślinności nieleśnej obejmujące zbiorowiska szuwarowo-trzcinowe, często wraz z unikalnymi ostojami ptactwa i zwierząt oraz zbiorowiska łąk wilgotnych, łągowych położone w terenie Potoku Cisek i Wrońskiej Wody w okolicy Łańca, Wronina, Grzędzina, Ciężkowic i Polskiej Cerekwi należą do najcenniejszych zespołów na terenie gminy. Są one zagrożone przez obniżenie poziomu wód, regulację cieków a także nawożenia wyłącznie mineralne, stosowanie wczesnych pokosów prowadzi do masowego niszczenia gniazd i łągów. Wszystkie te typy roślinności są również zagrożone zaniknięciem w wyniku niezrozumienia ich roli przez osoby gospodarujące na danym terenie.

Ochronie prawnej podlegają na terenie gminy parki wiejskie występujące w zespołach przypałacowych:

- naturalistyczny park wiejski okalający pałac w Ciężkowicach z drugiej połowy XIX w.,
- park krajobrazowy przy pałacu w Zakrzowie z przełomu XIX/XX wieku,
- pozostałości parku krajobrazowego wokół zamku w Polskiej Cerekwi z XIX wieku.

Występują tutaj także pomniki przyrody ożywionej, okazałe i wiekowe drzewa, osobliwe ze względu na sam wiek czy też pochodzenie. Wg ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody na obszarze gminy zarejestrowano kilka pomników przyrody:

- dwie lipy znajdujące się w parku w Zakrzowie,
- świerk rosnący w kompleksie leśnym położonym na gruntach wsi Koza przy drodze na Szczyty,
- dąb rosnący przy torach kolejowych, na północ od zabudowy wsi Wronin,
- buk pospolity odmiany zwisającej (o obwodzie pnia 2,16 m) rosnący na gazonie przed pałacem w Ciężkowicach,
- kasztanowiec biały (o obwodzie pnia 2,5 m) rosnący we wschodniej części parku w Ciężkowicach obok drogi wiodącej do ogrodów warzywnych,
a także drzewa okazowe objęte ochroną konserwatorską i zakazem wycinki:
  - rosnące przed pałacem w Ciężkowicach – kasztanowiec żółty i czerwony (o średnicy pnia ok. 0,5 m), dąb szypułkowy odmiany stożkowatej (o średnicy pnia 0,6 m), sosny czarne szt. 2 (o średnicy pni 0,7 i 0,5 m),
  - rosnący na obrzeżu polany parkowej w Ciężkowicach – wiąz szypułkowy (o średnicy pnia 1,5 m),

- odcinek starej alei grabowej we wschodniej części parku w Ciężkowicach, o drzewach posadzonych szpalerowo,

- lipa szerokolistna w parku w Zakrzowie – 2 szt.,
- tulipanowiec amerykański w parku w Zakrzowie,
- sosna czarna w parku w Zakrzowie – 2 szt.,
- platan klonolistny w parku w Zakrzowie – 3 szt.,
- jadalica Douglasa odmiana zielona w parku w Zakrzowie – 3 szt.,
- dąb wielkoowocowy i burgundzki w parku w Zakrzowie,
- buk pospolity w parku w Zakrzowie – 3 szt.,
- świerk ajański w parku w Zakrzowie.

Ścisłej ochronie konserwatorskiej powinny podlegać tereny, na których zachowały się zespoły przestrzenne wpisane do rejestru zabytków. Celem takich działań jest zachowanie ich historycznego charakteru oraz zapewnienie ochrony i rewitalizacji. Na terenie Gminy Polska Cerekiew są to, wymieniane już powyżej tereny zespołów pałacowo – parkowych w Zakrzowie i Ciężkowicach oraz zespołu zamkowo – parkowego w Polskiej Cerekwi.

Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Polska Cerekiew

Kwestia ochrony zabytków na terenie gminy musi być kompatybilna z planem zagospodarowania przestrzennego gminy, jej strategią rozwoju, a także uchwałami przyjętymi w latach poprzednich przez gminę, a dotyczącymi w jakikolwiek sposób ochrony dziedzictwa kulturowego.

Stan istniejący zagospodarowania przestrzennego Gminy Polska Cerekiew oraz poszczególnych obiektów zabytkowych jest efektem działań prowadzonych przez ich właścicieli i użytkowników oraz władze gminy. Podstawowym działaniem ochronnym w stosunku do obiektów zabytkowych było wpisanie ich do rejestru zabytków bądź ewidencji gminnej oraz uwzględnienie odpowiednich ustaleń w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i obowiązującym obecnie miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy.

Stan zachowania obiektów zabytkowych jest różny. Większość zabytków nieruchomości stanowią domy mieszkalne, pozostałe to zespoły pałacowo parkowe lub zamkowo parkowe, trzy kościoły parafialne i kilkanaście kapliczek. W najlepszym stanie są obiekty sakralne. W gorszym stanie technicznym jest zabudowa mieszkaniowa stanowiąca własność prywatną, zwłaszcza budynki których właściciele wyjechali za granicę lub nie żyją. Budynki te są zaniedbane, o bardzo niskim standardzie oraz ogólnie złym stanie technicznym. Poszczególne lokale mieszkalne remontowane są przez lokatorów w zakresie odpowiadających im możliwościom finansowym – często z zastosowaniem najtańszych materiałów budowlanych, w tym plastikowej stolarki okiennej, co wprowadza istotne zmiany w elewacjach. Podobnie jest w przypadku detali architektonicznych (gzymy, licówka etc.), które czasem w trakcie remontu były usuwane. Sytuacja ta wynika z niedoinformowania właścicieli budynków, którzy często nie zdają sobie sprawy ze statusu prawnego budynków, co prowadzi do ich niewłaściwego użytkowania lub podejmowania niewłaściwych z punktu widzenia zasad ochrony konserwatorskiej działań.

W „Strategii rozwoju Gminy Polska Cerekiew na lata 2000 – 2015” za podstawę ewolucji gminy przyjęto:

- ściśle powiązanie kierunków gospodarczych z racjonalnym wykorzystaniem walorów i zasobów przyrodniczych,
- poprawa warunków życia mieszkańców i efektywności produkcji rolnej z ochroną środowiska i przestrzeni,
- rozwój usług z pielęgnowaniem tradycji, ochroną folkloru i ratowaniem zabytków.

Natomiast za priorytetowe kierunki rozwoju uznano:

- Integrację i aktywizację społeczną mieszkańców,
- Polepszenie warunków życia ludności,
- Wyspecjalizowane efektywne rolnictwo i przetwórstwo rolno – spożywcze,
- Tworzenie warunków do rozwoju podmiotów gospodarczych,
- Podniesienie atrakcyjności gminy,
- Rozwój infrastruktury komunalnej,
- Agroturystykę.

Dla realizacji tych priorytetów przyjęto cele operacyjne i strategiczne, a wśród nich m.in.:

- Integracja wokół sportu, kultury i pielęgnowania tradycji,
- Rozwój placówek kultury,
- Ochrona środowiska i przyrody,
- Tworzenie terenów zielonych,
- Budowa ścieżek rowerowych i ścieżek zdrowia,
- Poprawa infrastruktury na wsi,
- Promocja gospodarstw agroturystycznych,
- Rozwój rzemiosła, rękodzieła, turystyki i agroturystyki,
- Edukacja młodzieży i dorosłych /ekologia, rękodzieło/,
- Poprawa estetyki wsi,
- Zakładanie terenów zielonych i małej architektury ogrodowej,
- Infrastruktura sportowa i rekreacyjna,
- Rewitalizacja zabytków – centrum Polskiej Cerekwi,
- Tworzenie warunków do rozwoju agroturystyki,
- Organizowanie festiwalu folkloru śląskiego,
- Wykorzystanie obszarów dzikości przyrody,
- Powstawanie hoteli, restauracji, kawiarenek i winiarni.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Polska Cerekiew zaproponowano, aby tereny w Polskiej Cerekwi obejmujące ruinę zamku wraz z towarzyszącą mu zabudową i parkiem krajobrazowym, zespół zabudowy małomiasteczkowej, zespół zabudowy robotniczej, oraz częściowo chroniony układ wsi kmiecej objąć strefą ochrony konserwatorskiej typu „B”, co uczyniono w jednej z uchwał Rady Gminy. Podobnie wygląda sytuacja z terenami w Zakrzowie obejmującymi wieś kmiecią wraz z cmentarzem, pałac z parkiem krajobrazowym oraz folwark z dworem. Zaproponowano również wprowadzenie strefy ochrony konserwatorskiej typu „B” dla wsi Grzędzin z układem wsi placowym wraz ze wsią Wronin o układzie ulicowym, natomiast układy przestrzenne wsi Witosławice i Dzielawy wraz ze wsiami Grzędzin i Wronin ochroną krajobrazu kulturowo – przyrodniczego typu „K”. W tej drugiej strefie powinna obowiązywać:

- ochrona całego układu przestrzennego wraz z towarzyszącą zielenią komponowaną, z wyraźnym zróżnicowaniem cech architektoniczno – przestrzennych elementów jej struktury,
- ochrona i rewitalizacja obiektów ochroną konserwatorską,
- uzupełnienie układu nowymi obiektami na podstawie opinii konserwatorskiej,
- ochrona krajobrazu naturalnego i związanego z założeniami historycznymi w tym szczególnie istniejących form użytkowania terenu, ukształtowania terenu, układu dróg, miedz, zadrzewień śródpolnych, szpalerów, cieków i zbiorników wodnych.

Zarówno w przypadku Grzędzina, jak i ewentualnego wprowadzenia ochrony krajobrazu kulturowo – przyrodniczego w Witosławicach i Dzielawach, nie podjęto jeszcze żadnych decyzji.

W Studium postulowano utrzymanie projektowanej strefy ochrony krajobrazu przyrodniczego obejmującej południową część gminy, ustalono także, że strefą ochrony archeologicznej obejmuje się zespół udokumentowanych stanowisk archeologicznych położonych w rejonie wsi Wronin – Grzędzin – Łaniec. Natomiast strefą obserwacji archeologicznej „OW” objęte zostały tereny doliny cieków wodnego Cisek do wysokości pierwszej trasy nadzalewowej, ze szczególnym uwzględnieniem rejonu wsi Zakrzów.

W planie miejscowego zagospodarowania przestrzennego zespołu wsi Polska Cerekiew – Ciężkowice uchwalono nowe zasady zagospodarowania terenów podlegających ochronie. Ustalono strefę ochrony konserwatorskiej i ekologicznej zabytkowych założeń zamkowo (pałacowo) – parkowych obejmującej historyczne założenie zamkowo – parkowe we wsi Polska Cerekiew i pałacowo – parkowe we wsi Ciężkowice. Zgodnie z tym przyjęto obowiązek:

- rewitalizacji obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji dóbr kultury,
- zachowania historycznych obiektów pozytywnie eksponowanych w panoramach lub widokach lokalnych, położonych w granicach strefy, oraz utrzymania ich roli w widoku,
- zmiany kształtu bryły lub wystroju elewacji w celu osłabienia negatywnego oddziaływania w widoku współczesnych obiektów eksponowanych negatywnie,

- uzyskania opinii właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków na etapie ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu do przedłożonej przez inwestora koncepcji architektoniczno-urbanistycznej dla modernizacji obiektów istniejących i lokalizacji obiektów nowych w zakresie ochrony wartości zabytkowych, dostosowania rozwiązań przestrzennych do walorów kulturowych terenu oraz wpływu obiektu na krajobraz kulturowy.

Ustalono również strefę ochrony konserwatorskiej zabytkowego założenia ruralistycznego obejmującej układ przestrzenny wsi genetycznej. Na tym terenie przyjęto:

- nadrzędność wymogów konserwatorskich nad wszystkimi innymi, oraz obowiązek stosowania odstępstw od warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich sytuowanie, w przypadkach uzasadnionych ochroną dóbr kultury,
- nakaz zachowania i rewitalizacji zasadniczych elementów kompozycji przestrzennej:
- historycznego układu traktów ulicznych i placów, ich przekrojów oraz nawierzchni z zaleceniem stosowania nawierzchni z materiałów naturalnych,
- historycznej parcelacji terenu,
- ukształtowania zieleni wysokiej,
- historycznych układów i linii zabudowy, gabarytów i wysokości budynków, kształtów dachów i wystroju architektonicznego zewnętrznego,
- obowiązek dostosowania nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej, w zakresie skali i gabarytów zabudowy, kształtu dachu oraz zewnętrznych podziałów elewacyjnych,
- obowiązek uzyskania opinii właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków na etapie ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu do przedłożonej przez inwestora koncepcji architektoniczno-urbanistycznej dla modernizacji obiektów istniejących i lokalizacji obiektów nowych,
- wszelkie odkryte w trakcie prac ziemnych przedmioty zabytkowe oraz obiekty nieruchome i nawarstwienia kulturowe podlegają ochronie prawnej w zakresie określonej przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków w zakresie dostosowania rozwiązań przestrzennych do walorów kulturowych terenu oraz wpływu obiektu na krajobraz kulturowy.

Na tym samym obszarze ustalono także strefę obserwacji archeologicznej „OW”, obejmującą teren położony w granicach strefy ochrony konserwatorskiej zabytkowego założenia ruralistycznego i lokalizację udokumentowanych stanowisk archeologicznych oraz obowiązek:

- wykonywania, w obrębie stanowisk archeologicznych i ich otoczeniu oraz w strefie „OW”, wszelkich prac ziemnych pod nadzorem archeologicznym, na podstawie zezwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- spełnienia wymogów określonych przepisami szczególnymi w zakresie kwalifikacji osób uprawnionych do wykonywania tych prac w obiekcie i otoczeniu zabytku przez osoby i jednostki prowadzące i nadzorujące prace archeologiczne,
- w przypadku odkrycia archeologicznych przedmiotów zabytkowych - nakaz przerwania prac budowlanych w celu przeprowadzenia badań specjalistycznych, decydujących o dalszym sposobie postępowania w terenie.

Podobne zasady przyjęto w planie miejscowego zagospodarowania przestrzennego północno-zachodniej części wsi Zakrzów, który objął swym zasięgiem zabytkowy zespół pałacowo-parkowy oraz tereny położone po północno-zachodniej stronie zabudowy wsi. Dla tych terenów przyjęto:

- obowiązek zachowania zewnętrznego i wewnętrznego wystroju neobarokowego pałacu w jego historycznej formie,
- obowiązek ochrony konserwatorskiej i ekologicznej zabytkowego założenia parku krajobrazowego; wszelkie prace budowlane prowadzone na jego terenie wymagają uzyskania opinii i zezwolenia właściwego organu państwowej służby ochrony zabytków; wszelkie prace ziemne w sąsiedztwie zabytkowego pałacu prowadzić pod nadzorem archeologicznym,
- obowiązek ochrony konserwatorskiej zabytkowego neobarokowego pałacu (rej. zab.) oraz obowiązek uzyskania, określonych przepisami szczególnymi, wytycznych konserwatorskich, uzgodnienia i zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wszelkie prace projektowe i budowlane, prowadzone w obiekcie i otoczeniu zabytku,

- obowiązek ochrony konserwatorskiej drzew okazałych, godnych objęcia ochroną prawną w formie pomnika przyrody,
- obowiązek ochrony konserwatorskiej dworu murowanego (1814 r.) oraz obowiązek uzyskania opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, wszelkich prac konserwatorskich i remontowych oraz projektu budowlanego,
- zakaz naruszania historycznej kompozycji przestrzennej folwarku, poprzez realizację nowych obiektów kubaturowych na wewnętrznym dziedzińcu,
- obowiązek zachowania elementów historycznego układu przestrzennego folwarku, w tym szczególnie sposób sytuowania zwartej lub półzwartej zabudowy w układzie przestrzennym „[ ]” wokół wewnętrznego dziedzińca; dopuszcza się sytuowanie budynków w granicy działki lub terenu przy zachowaniu innych przepisów szczególnych.

Gmina Polska Cerekiew należy do Fundacji „EURO-COUNTRY Partnerstwo dla Zrównoważonego Rozwoju Obszarów Wiejskich”, której celem jest wspieranie społeczno – gospodarczego rozwoju gmin: Polska Cerekiew, Cisek, Pawłowiczki, Bierawa i Reńska Wieś. Fundacja będzie realizowała swoje cele poprzez wykonywanie zadań w zakresie m.in. promocji obszarów wiejskich wszystkich wymienionych gmin, wykorzystywania naturalnych zasobów przyrodniczych, gospodarczych i kulturowych gmin oraz podejmowanie działań zmierzających do wykreowania nowatorskiego produktu regionalnego. Fundacja działając na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, uwzględni ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno – kulturowych, rozwój turystyki i sportu oraz popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych.

III. Cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Na terenie Gminy Polska Cerekiew, jak to powyżej zostało już wspomniane, większość zabytków stanowią domy mieszkalne, najczęściej własność prywatna, ale znajdują się tutaj również dwa zespoły pałacowo – parkowe i jeden zamkowo parkowy. Na gminie spoczywa obowiązek rewitalizacji przede wszystkim pałacu w Zakrzowie, ponieważ pałac w Ciężkowicach został wykupiony, zaś zamek w Polskiej Cerekwi jest trwałą ruiną i jego remont głównie polegałby na rekonstrukcji. W programie opieki nad zabytkami przyjmuje się, że ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej, natomiast kształtowanie środowiska kulturowego powinno generować rozwój innych dziedzin życia regionu, np. agroturystykę. Należy wykluczyć możliwość dokonywania niekontrolowanych przemian krajobrazu kulturowego, zaś wszystkie zabytki powinny być wykorzystane i użytkowane z zapewnieniem opieki konserwatorskiej i rewaloryzacji.

W związku z tym program opieki nad zabytkami gminy Polska Cerekiew kładzie szczególny nacisk na odnowę pałacu w Zakrzowie, monitorowanie nowych właścicieli pałacu w Ciężkowicach aby remont przeprowadzany był pod ścisłym nadzorem konserwatorskim, a także na współpracę z właścicielami zabytkowych domów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków oraz edukację mieszkańców gminy.

Oprócz projektu remontu pałacu neobarokowego w Zakrzowie gmina posiada projekt dotyczący zagospodarowania terenu kompleksu zamkowo – parkowego w Polskiej Cerekwi, który będzie również obejmował dawne budynki dworskie obecnie służące jako budynki mieszkalne. Projekt przewiduje m.in. zamianę kompleksu na teren rekreacyjno – usługowy tworzący jednolitą całość z zespołem zamkowo – parkowym. Wnętrze parku ma zostać wypełnione alejkami rekreacyjno – spacerowymi z elementami małej architektury – stawem z wpływającym strumykiem, fosą i torami przeznaczonymi dla łyżworolkowców, placami z urządzeniami zabaw dla dzieci, a także centralnie usytuowanym „amfiteatrem” z muszla koncertową. Projekt pozostaje jednak na razie w sferze planów.

Przyszłościowo trzeba będzie także wprowadzić wspomnianą powyżej strefę ochrony konserwatorskiej typu „B” dla wsi Grzędzin z układem wsi placowym wraz ze wsią Wronin o układzie ulicowym, jak również strefę ochrony krajobrazu kulturowo – przyrodniczego obejmującą układy przestrzenne wsi Witosławice i Dzielawy wraz ze wsiami Grzędzin i Wronin

Przyjmuje się, że celami gminnego programu opieki nad zabytkami jest:

1. Utrzymanie i zarządzanie gminnymi zasobami kultury

Priorytet: Odnowa wiejska

Cel strategiczny – Odnowa przestrzeni:

- Odnowa regionalnej architektury
- Dbałość o małą architekturę i zieleń
- Podnoszenie jakości infrastruktury wiejskiej
- Ochrona środowiska naturalnego
- Podnoszenie atrakcyjności turystycznej
- Ochrona najcenniejszych zabytków
- Zapewnienie rozwoju infrastruktury wsi

Cel strategiczny – Integracja wartości historycznych i tradycji lokalnych

- Umacnianie tradycyjnych form działalności gospodarczej
- Wspomaganie zmiany strukturalnej w rolnictwie
- Upowszechnienie i promowanie „przyjaznych dla środowiska” produktów i usług
- Aktywizacja społeczności wiejskich
- Stworzenie produktów regionalnych i identyfikacja z nimi
- Wsparcie rozwoju turystyki opartej o agroturystykę

Priorytet: Rozwój instytucji opieki nad zabytkami

Cel strategiczny – Funkcjonalne zarządzanie dziedzictwem

- Aktywizacji użytkowników-właścicieli obiektów zabytkowych do inwestycji we własne nieruchomości
- Zwiększenie roli partnerstwa organizacji pozarządowych dla skutecznego zarządzania i opieki nad zasobami kultury
- Zapewnienie powszechnego dostępu do elektronicznych baz informacji o zabytkach

2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego

Priorytet: Kształtowanie struktur przestrzennych

Cel strategiczny – Formułowanie zasad ochrony i kształtowania strefy kulturowej

- Zapewnienie bezpieczeństwa obiektów zabytkowych
- Egzekwowanie zaleceń konserwatorskich
- Odnowa najcenniejszych zabytków
- Utrzymanie regionalnego zrównoważonego krajobrazu architektonicznego

Cel strategiczny – Kształtowanie spójnej przestrzeni sieci powiązań przyrodniczych

- Zachowanie i uczytelnienie istniejących wartości estetyczno – widokowych
- Wspieranie tradycyjnych form rolnictwa
- Kreowanie tendencji rozwoju terenów osadniczych

3. Promocja, edukacja i dokumentacja walorów zasobów kultury

Priorytet: Promowanie gminnych zasobów kultury

Cel strategiczny – Rynkowe zorientowanie regionalnych zasobów kultury

- Poszukiwanie rozwiązań ekonomicznych dla zabytków
- Tworzenie ofert turystyczno – rekreacyjnych oraz kulturalnych

Cel strategiczny – Świadomość dziedzictwa kulturowego

- Powstawanie, rozwijanie i rozpowszechnianie form ekspresji kultury
- Wzmocnienie edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego
- Osiągnięcie dobrego stanu bezpieczeństwa obiektów zabytkowych
- Zwiększenie roli społecznego partnerstwa opieki nad zabytkami.

IV. Wdrażanie programu, źródła finansowania

Realizacja programu będzie się odbywać poprzez zespół działań podjętych przez Radę Gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych. Rada Gminy musi działać we współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych, jednocześnie ma oddziaływać w określony sposób, zarówno na właścicieli, jak i osoby postronne mające do czynienia z obiektami i przestrzeniami zabytkowymi w celu wywołania pożądaných zachowań prowadzące do realizacji konkretnych celów.

Dostępne instrumentarium służące realizacji niniejszego programu wynika przede wszystkim z obowiązujących przepisów prawnych oraz opartych na nich działaniach umocowanych w realiach finansów publicznych i instrumentów prawno – ekonomicznych. Rada Gminy będzie podejmować konkretne działania mające na celu ochronę dóbr kultury. Należą do nich:

- wykorzystywanie wszelkich dopuszczonych prawem i polityką ochronną państwa przepisów dla efektywnego przygotowania polityki i programów ochrony zasobów kulturowych gminy,
- pozyskiwanie wszelkich dostępnych środków finansowych,
- pozyskanie poparcia społecznego dla działań związanych z ochroną zasobów kulturowych gminy,
- koordynowanie działań podjętych w celu ochrony dóbr kultury na terenach gminy,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną zabytków i opieką nad zabytkami,
- efektywne zarządzanie programem,
- prowadzenie ciągłego monitoringu zmian w stanie zasobów kulturowych gminy.

Gmina posiada gotowy projekt remontu neobarokowego pałacu w Zakrzowie „Unowocześnie nie bazy kulturalnej w Zakrzowie poprzez renowację pałacu”, który został zatwierdzony przez starostę uchwałą nr 64/2005. Projekt posiada pozwolenie konserwatora zabytków nr 112/N/05. Kwota kosztorysu wynosi – 564 449,60 PLN (netto), 688 628,51 PLN (brutto). W planie prac remontowych przewidziano:

- wymianę pokrycia papowego na nową papę termozgrzewalną,
- wymianę skorodowanych fragmentów pokrycia z blachy,
- wymianę rynien, rur spustowych i obróbek blacharskich na nowe z blachy tytanowo - cynkowej,
- przemurowanie kominów powyżej połąci dachowej,
- malowanie pokrycia z blachy,
- renowacja elewacji budynku,
- malowanie stolarki okiennej i drzwi zewnętrznych,
- wymianę posadzek PCV ciągów komunikacyjnych na posadzki z kamiennych płytek marmurowych,
- przebudowę nawierzchni dojścia i dojazdu do pałacu poprzez wyłożenie betonową kostką brukową.

Największym problemem jest kwestia finansowania, ponieważ gmina nie jest w stanie samodzielnie sfinansować projektu, dlatego też poszukuje różnych innych źródeł. Pod uwagę należy brać:

Źródła publiczne

- Budżet państwa
- Budżet gminy
- Środki Unii Europejskiej

Źródła niepubliczne

- Osoby fizyczne
- Organizacje pozarządowe – stowarzyszenia, fundacje
- Kościelne osoby prawne

W związku z tym gmina będzie się starała o przyznanie środków z budżetu państwa oraz różnych programów powiązanych z funduszami pomocowymi Unii Europejskiej.

Krajowym programem wspierającym inicjatywy kulturalne jest Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004-2013. Wśród wielu programów operacyjnych znajdują się dwa, z których fundusze wspierają programy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego. Są to: program operacyjny „Rozwój inicjatyw lokalnych” oraz program operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Program operacyjny „Rozwój inicjatyw lokalnych”

Celem programu jest wyrównywanie różnic w dostępie do kultury, pobudzanie kulturalnych inicjatyw lokalnych oraz stwarzanie na poziomie lokalnym warunków do rozwoju twórczości. W ramach programu wspierane będą wszystkie niskobudżetowe zadania (tj. takie, w których

maksymalna wnioskowana dotacja z budżetu Ministra Kultury wynosi maksymalnie 25 000 zł) z zakresu:

- upowszechniania kultury,
- edukacji kulturalnej,
- promocji twórczości,
- ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego,
- inwestycji oraz zakupu wyposażenia.

Uprawnionymi wnioskodawcami mogą być:

- państwowe i samorządowe instytucje kultury i instytucje filmowe,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- publiczne i niepubliczne szkoły artystyczne I i II stopnia oraz uczelnie artystyczne,
- organizacje pozarządowe, dla których prowadzenie działalności kulturalnej jest podstawowym celem statutowym,
- kościoły (parafie) i związki wyznaniowe,
- przedsiębiorcy działający w sferze kultury (pomoc de minimis),
- archiwa państwowe.

Program operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”

Celem programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych. Program dotyczy również placówek emigracyjnych oraz zabytków polskich i z Polską związanych, znajdujących się poza granicami kraju.

Celami częściowymi programu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

Cele programu realizowane będą poprzez 2 priorytety:

Priorytet 1 Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych

Priorytet 2 Rozwój i konserwacja kolekcji muzealnych.

Priorytet 1 - Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych:

Departamentem zarządzającym jest Departament Ochrony Zabytków (DOZ).

Rodzaje kwalifikujących się zadań (projekty realizowane bez udziału środków europejskich) to:

- a) rewitalizacja historycznych obszarów miejskich,
- b) ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego wsi,
- c) rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja, modernizacja i adaptacja na cele inne niż kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem, w tym zespołów fortyfikacyjnych oraz budowli obronnych, parków i ogrodów,
- d) rewaloryzacja i konserwacja zabytków budownictwa drewnianego,
- e) rewaloryzacja i konserwacja zabytków romańskich,
- f) rewaloryzacja zabytkowych cmentarzy oraz renowacja, ochrona i zachowanie miejsc pamięci i martyrologii w kraju i za granicą,
- g) prowadzenie badań archeologicznych i zabezpieczanie zabytków archeologicznych,
- h) konserwacja zabytków ruchomych (nie wchodzących w skład zasobów muzealnych), w tym w szczególności wystroju i historycznego wyposażenia kościołów w kraju i za granicą,
- i) dokumentowanie zabytków (w tym badania naukowe i inwentaryzacja),

- j) zabezpieczenie przed skutkami klęsk żywiołowych, zniszczeniem, kradzieżą i nielegalnym wywozem zagranicę zabytków ruchomych i nieruchomych,
- k) ochrona zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego,
- l) rewaloryzacja oraz prace remontowe i konserwatorskie w zabytkach polskich lub z Polską związanych, znajdujących się poza granicami kraju.

Uprawnieni wnioskodawcy to:

- jednostki samorządu terytorialnego, realizujące zadania na własną rzecz lub na rzecz instytucji nie będących instytucjami kultury,
  - organizacje pozarządowe, za wyjątkiem działających w sferze kultury,
  - kościoły i związki wyznaniowe,
  - prywatni właściciele lub posiadacze zabytków,
  - podmioty prowadzące działalność gospodarczą,
  - państwowe instytucje kultury realizujące wybrane zadania.
- /informacje pochodzą ze strony: www.mk.gov.pl/.

W latach 2007 – 2013 przyznane zostaną Polsce nowe środki z Funduszy Strukturalnych przeznaczone na dofinansowanie rozwoju regionalnego. W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 zdefiniowano cztery osie wsparcia obszarów wiejskich UE:

- Oś 1: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego;
- Oś 2: Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich;
- Oś 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej;
- Oś 4: Leader.

Powyższe kierunki wsparcia w pełni odzwierciedlają potrzeby Polski w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i ustanawiają podstawowe sfery, wokół których zostaną zaprogramowane szczegółowe instrumenty wsparcia. W każdym z tych kierunków przewidziano konkretne działania. Dla programu opieki nad zabytkami najważniejsze jest działanie „Odnowa i rozwój wsi” opatrzone kodem 322. Jego podstawę prawną stanowi art. 57 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFFROW) (Dz. Urz. UE L 277, str. 1 z 21.10.2005). Realizacja działania tworzy warunki dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich i aktywizacji ludności wiejskiej przez pomoc przyznawaną na realizację projektów związanych z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej, w tym utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi. Działanie będzie wpływać na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich. Pomoc udzielana będzie podmiotom z tytułu inwestycji w zakresie:

- remontu, przebudowy i wyposażenia obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno - kulturalne, rekreacyjne i sportowe, w tym obiektów zabytkowych,
- remontu, przebudowy i wyposażenia obiektów służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, tradycji, sztuki lub kultury,
- kształtowania przestrzeni publicznej,
- budowy lub remontu, przebudowy publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych i społeczno-kulturalnych,
- zakupu obiektów zabytkowych lub charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie oraz ich adaptację na cele publiczne,
- odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historii, obiektów architektury sakralnej i miejsc pamięci.

Beneficjentem projektu może być gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa.

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- 1) projekt jest realizowany:
  - a) w gminie wiejskiej, albo

b) w gminie miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, albo

c) w miastach o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys.;

2) projekt jest objęty Planem Odnowy Miejscowości, zgodnych ze strategią rozwoju gminy lub studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego;

3) projekt nie ma charakteru komercyjnego;

4) w przypadku gdy projekt realizowany będzie na nieruchomości nienależącej do beneficjenta, beneficjent posiada prawo do dysponowania tą nieruchomością przez okres 7 lat po zakończonej realizacji projektu;

5) beneficjent będący organizacją pozarządową ma status organizacji pożytku publicznego w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873), działa w obszarze zbieżnym z celami działania w szczególności na rzecz aktywizacji ludności, rozwoju oraz zachowania dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego;

6) projekt składany przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, został zaakceptowany przez tę jednostkę;

7) projekt realizowany w ramach osi 4 uzyskał akceptację odpowiedniej Lokalnej Grupy Działania.

Pomoc ma formę zwrotu części kosztów kwalifikowalnych projektu. Maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej miejscowości wynosi 500 tys. zł w okresie realizacji Programu. Poziom pomocy wynosi maksymalnie 75% kosztów kwalifikowalnych projektu. Beneficjenci, czyli jednostki samorządu terytorialnego i instytucje kultury muszą mieć zapewniony wkład z krajowych środków publicznych w wysokości co najmniej 25 % kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzących ze źródeł innych niż środki PROW. Beneficjenci - organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe otrzymują pomoc pochodzącą z publicznych środków Unii Europejskiej i krajowych.

/informacje pochodzą ze strony www.minrol.gov.pl/

Kolejnym programem jest Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Wspiera on między innymi projekty w zakresie transportu, ochrony środowiska, kultury i zachowania dziedzictwa narodowego oraz ochrony zdrowia. Jednym z priorytetów programu jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności regionów. Celem realizacji tego priorytetu jest wzrost atrakcyjności wszystkich regionów przez oddziaływanie na obecne mocne strony regionów głównie za pomocą inwestycji w infrastrukturę. Priorytetowo będą traktowane modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej i społecznej wpływającej na rozwój potencjału regionu jako całości, w tym ze znajdującymi się na jego obszarze najbardziej dynamicznymi centrami wzrostu. W ramach Priorytetu 1 definiuje się 6 celów cząstkowych, których realizacja determinuje konkurencyjność regionów:

- Wzrost znaczenia centrów regionalnych jako miejsca inwestycji i koncentracji działalności gospodarczej, społecznej, turystycznej i kulturalnej.

- Poprawa powiązań infrastrukturalnych szczególnie pomiędzy ośrodkami regionalnymi i pozostałymi obszarami województw dla zwiększenia możliwości równomiernego rozwoju gospodarczego, dostępu do zatrudnienia, nauki, kultury i wypoczynku.

- Uzupełnienie powiązań z krajowym i międzynarodowym układem transportowym, a tym samym zwiększenie zasięgu oddziaływania programów rozbudowy i modernizacji sieci infrastrukturalnych planowanych w ramach innych programów operacyjnych, służących wdrożeniu Podstaw Wsparcia Wspólnoty (PWW) tj. Sektorowego Programu Operacyjnego (SPO) „Transport na lata 2004-2006” oraz projektów realizowanych w ramach Funduszu Spójności.

- Ochrona środowiska i zachowanie zasobów naturalnych.

- Poprawa dostępu mieszkańców do infrastruktury technicznej i społecznej decydującej o możliwościach rozwojowych regionów.

- Poprawa funkcjonowania transportu publicznego w miastach i aglomeracjach.

W dłuższej perspektywie rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej oraz poprawa połączeń pomiędzy ośrodkami regionalnymi przyczyni się do zwiększenia mobilności zawodowej i przestrzennej mieszkańców, a tym samym wzrostu dostępu do zatrudnienia i nauki. Środki przeznaczone na realizację projektów w ramach tego Priorytetu będą pochodzić z EFRR oraz między innymi środków samorządu terytorialnego, budżetu państwa i podmiotów prywat-

nych. Zdefiniowano 6 działań, których realizacja determinuje konkurencyjność regionów i w ramach których można realizować poszczególne projekty:

- 1.1. Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego
- 1.2. Infrastruktura ochrony środowiska
- 1.3. Regionalna infrastruktura społeczna
- 1.4. Rozwój turystyki i kultury
- 1.5. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego
- 1.6. Rozwój transportu publicznego w aglomeracjach.

Do głównych celów Działania 1.4 należą:

- wzrost znaczenia kultury i turystyki jako czynników stymulujących rozwój społeczno - gospodarczy regionów z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska,
- ułatwienie dostępu do obiektów kultury i turystyki, między innymi poprzez rozbudowę infrastruktury oraz rozwijanie kompleksowego systemu informacji kulturalnej i turystycznej,
- wydłużenie sezonu turystycznego,
- zwiększenie zagranicznej turystyki przyjazdowej do Polski oraz turystyki krajowej poprzez podniesienie konkurencyjności regionalnych produktów turystycznych i kulturowych zarówno na rynkach zagranicznych, jak i na krajowym.

W ramach Działania przewidziane do realizacji są projekty, które mają wpływ na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej regionu oraz tworzą warunki dla wzrostu zatrudnienia. Przewiduje się także projekty infrastrukturalne i promocyjne z zakresu turystyki i kultury. W ramach jednego projektu nie można łączyć inwestycji infrastrukturalnych z projektami promocyjnymi.

/informacje pochodzą ze strony www.zporr.gov.pl/

V. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Ustawa dotycząca ochrony zabytków przewiduje, że Wójt Gminy Polska Cerekiew ma obowiązek sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to ma być przedstawione Radzie Gminy.

Kolejna edycja (aktualizacja) gminnego programu opieki na zabytkami dla Gminy Polska Cerekiew opracowana ma być po 4 latach od przyjęcia go przez Radę Gminy. Ocena stanu realizacji programu powinna być przeprowadzana przez Radę Gminy przy ewentualnym udziale Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Dla oceny tej istotne znaczenie mieć będzie także opinia społeczeństwa gminy, wobec czego niezbędne jest udostępnienie programu do publicznej wiadomości.

Dla potrzeb dokonania oceny gminnego programu opieki nad zabytkami niezbędne jest prowadzenie monitoringu wybranych wskaźników i wyników działań podejmowanych dla realizacji poszczególnych celów określonych w tym programie.